

rubikova kostka

host

stručné
dějiny
uchavců

vratislav maňák

**host
brno
2016**

**r ova
ost a**

**vr tis a
m ák**

**stručné
dějiny
uchavců**

rubikova kostka

vratislav
maňák

Kniha byla vydána
za finančního přispění
Ministerstva kultury ČR
a Nadace Český literární fond

© Vratislav Maňák, 2016
Cover art courtesy
of John Baldessari
Czech edition © Host —
vydavatelství, s. r. o., 2016
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-7491-890-2
(Formát PDF)
ISBN 978-80-7491-891-9
(Formát EPUB)
ISBN 978-80-7491-892-6
(Formát MobiPocket)

Škvor bývá často považován za brouka, ale biologická klasifikace hmyzu mu ve skutečnosti přidělila vlastní řád. Svou velikostí sotva přesáhne jeden a půl centimetru a je snadno identifikovatelný díky zploštělému, lesklému tělu, jehož barevná škála sahá od měděných odstínů po uhlounou černě.

Hlavním poznávacím znamením škvorů jsou vlásečnicové, z abdomenu vyrůstající klíštky, kvůli kterým se o nich mluví také jako o uchavcích, ščipkách, uchárech, klíščácích, ornknajprech, záušnicích, stříhavkách, uchovářích nebo hauriších. Nejde navíc jen o tuzemské specifikum; ruština zná výraz uchovětki, srbochorvatština slova uholaže a ušare, němčina pro škvory používá složeninu Ohrwürmer, slovenština název ucholakya a angličtina o nich mluví jako o earwigs. Původ těchto pojmenování je pokaždé stejný. Stojí za ním lidský strach.

Škvoři se přes den skrývají v tmavých otvorech a úzkých škvírách. Vidět jsou teprve vpozdvečer. Lidé – a děti zejména – je považují za nebezpečné, protože se traduje, že mohou spícímu člověku vlézt do ucha, svými klíštkami propíchnout ušní bubínek a způsobit ohluchnutí. Méně často se uvádí i to, že se škvor umí protáhnout sluchovodem za spánkovou kost, kde prožere měkkou tkáň a ve vyhlodané prohlubni naklade vajíčka. Vylíhlé larvy mají následně hodovat na lidském rozumu a člověka připravit o soudnost.

Tyto a podobné varovné příběhy označují entomologové za pověry. Ve výjimečných případech se prý sice může stát, že drobný tvor hledající úkryt člověku do ucha opravdu vleze, rozhodně ale nebude pokračovat dál. Naopak, bude se snažit utéct. Své kleště by škvor navíc v nůžky na lidskou kůži nikdy nepřetvořil, protože by neuměl vyvinout dostatečnou sílu. Slouží mu k jiným účelům: k odstrašení nepřítele, k přenášení potravy, k rozevírání blanitých křídel – ano, byť nevalně, umí i létat – a k péči o potomstvo. Mezi členovci totiž škvoři platí za nebývale starostlivé rodiče.

Karel Tolbec — Život našeho hmyzu

[...]

Na koberci pod oknem stál velký keramický slon a na něm rostla řemenatka. Když někdo zapomněl zavřít dveře do obývacího pokoje, byly její načervenalé korunky a tmavé listy vidět už od vchodu. Jako dítě míval Ondřej pocit, že na něj zpupně vyplazuje zelené jazyky.

Keramický slon stál pod oknem i ve chvíli, kdy koberec nahradila podlaha z lamina. Z veškeré staré dekorace, která dřív zdobila byt, byl jedním z mála, kdo si tuto zvláštní výsadu zasloužil, a klívii by tak na svém hřbetu nesl i nadále, kdyby ho Ondřejův otec několik dní před oslavou nepřevrhl a kdyby si slon při pádu neulomil svůj ke stropu vztyčený chobot i s oběma kly. Nic se nestalo jen glazovaným uším.

[1]

Příjezd

Vrátil se domů. Městem se valil ruch, a když projížděl kolem nádraží, zablácená auta hučela v sevření černé silnice a černých pilířů železničního mostu tak mocně, že přehlušila i skřípění brzdících vlaků.

Dojel až na skvrňanské sídliště. Pod rámy na věšení prádla ležela zvalená tráva a panelové domy se zašlými barevnými fasádami připomínaly dětské kostky rozhozené po louce. Byly žluté a hnědé a červené a fialové a bílé a zelené a každý z nich zvědavě napínal k nebi boltce televizních satelitů. Šedá a bez uší zůstávala jen nízká budova mateřské školy, skrytá za keři pámelníků a rudým kovovým plotem.

Jednotlivé pavilony spojovaly dlouhé trakty, okno vedle okna, co okno, to oprýskaný rám. Snad aby si děti vynahrádily to, že jako jediné zůstávají bez barevné omítky, vyzdobily skleněné tabule pestrými obrázky s podzimními motivy.

Když Ondřej u školky v brzkém odpoledni parkoval, pochávalo a déšť v tenkých čůrcích stékal po velkých červených jablkách a oranžových halloweenských dýních z balícího papíru, které se schovávaly za sklem. Ačkoliv do příchodu prvního sněhu zbýval ještě minimálně měsíc, na jednom z oken už byla připravená také ptačí budka. Kolem ní se ve větru klátily zčernalé a lysé hlavy slunečnic.

Zvedl límeček kabátu, chytil kartonovou roli, vyšel napříč liduprázdným sídlištěm a zhluboka vdechoval podzimní vzduch. Chutnal jinak než v Praze a nepáchl výfuky aut; chutnal hořce, po dešti, chutnal nasládle po tlejícím listí, chutnal sladce po vůni z otevřených kuchyňských oken, a protože vítr vál od jihovýchodu, nesl i nakyslou a trpkou chuť kouře z nedalekých strojírén.

Obešel blok, u zabláceného hřiště se tanečním krokem vyhnul zbloudilému staříkovi, který šouravým krokem venčil nevrlého jezevčíka a z dlouhé chvíle se zastavil před výlohou sídlištního antikvariátu.

Malý obchod, poslepovaný krcálek připomínající vlaštovčí hnízdo, stál schoulený vedle jednoho z mnoha domovních vchodů a bylo s podivem, že ho na tomto místě už dávno nenahradila vietnamská večerka. Místo zlatých buddhů a blikajících barevných diod ale ve výkladu opravdu stále ještě stály učebnice, místopisné publikace i jedna velká kniha o hmyzu střední Evropy a nad tím vším visely na tenkých vlascích populární brožované detektivky z edice Rubikon.

Papírový vzkaz knihkupce nalepený z vnitřní strany skleněných dveří zvěstoval: „Vykoupíme staré ročníky celostátních deníků (zejména roky 1986—1997). Bereme i nesvázané.“ Ondřej se úlevně usmál, stiskl kartonovou roli, zkontroloval, zda příliš nepromokla, a poté ji přehodil z pravé ruky do levé.

Měl vlastně povznesenou náladu — byl rád, že se ocitl zpátky.

● **Noviny**

„Pět tisíc milionů.“

„Pět miliard,“ opravuje ho Ópa.

„Pět miliard,“ opakuje Ondřej s pokorou.

Společně sedí za stolem v těsné panelákové kuchyni, na sporáku hvízdá stará konvice a Ópa má ruku položenou na zašlém výtisku Lidové demokracie. Ukazováček, prostředník a prsteníček zakrývají novinový titulek, vidět jsou jen některé slabiky. Ondřej je však luštit nemusí — ví, o čem se na titulní straně píše, protože děda mu noviny z července osmdesát sedm neukazuje poprvé.

Po světě už chodí pět miliard lidí. Po světě už chodí pět miliard lidí a deník informuje o novorozenci ze Záhřebu jménem Matěj Gašpar, kterému pořadové číslo s pětkou a devíti nulami připadlo.

„Mohl jsi to být ty,“ říká Ópa a zalévá si kávu ve sklenici. Než stěny ztmavnou turkem, orosí je na krátko šumivá pára. „Co mohl. Měl jsi to být ty, o tom jsem skálopevně přesvědčený,“ pokračuje a míchá kávu, aby semletá zrnka nezůstávala

na hladině a rychleji sedla. „Sehnul by se nad tebou generální tajemník OSN a fotky z vašeho setkání by se objevily na titulních stranách novin po celé republice. I v televizi.“ Ondřej mlčí a nábožně sleduje dědův ohryzek, který stoupá a padá s každým polknutím.

Mluví, až když je starší. Snaží se oponovat. „Jenže já jsem se nenarodil v Jugoslávii,“ rozčiluje se a je mu třináct, čtrnáct, patnáct.

„To je právě ta chyba!“ nedá se Ópa umlčet a potutelně se usmívá. Když dopije kafe, vrátí noviny do ořechového sekretáře k ostatním *mimořádným rodinným vydáním*.

Bramborové těsto

Bzučákem ho pustili do domu. Prošel kolem oprýskané plástve hnědých poštovních schránek, a protože výťah nefungoval, začal do čtvrtého patra stoupat po schodech. Odpočítával.

2011.

2001.

1991.

1981.

Dekády vydrnkával kartonovou rolí o tmavé sloupky zábradlí. Rozezvučený kov v němém odpoledni panelákové chodby měkce předl.

1971.

1961.

1951.

1941.

1931.

Ondřej nepochyboval, že Ópovi udělá radost. Aby mu mohl popřát a předat dárek přímo v den jeho osmdesátých narozenin, přijel do Plzně s několikadenním předstihem; společná rodinná oslava se totiž chystala až na sobotu. Protože ale pracoval jako středoškolský učitel a ve středu začínaly třídní podzimní prázdniny, mohl odjet z hlavního města okamžitě, jakmile v úterý skončil s výukou, a —

„Ahoj, Hanuše!“ laškovně pozdravil malou korpulentní ženu ve žluté zástěře, která už vartovala v pootevřených dveřích panelákového bytu, a zůstal stát. Ruku s hnědou rolí volně spustil podél těla.

„Ty můj kluku učitelská!“ objala ho a pak vztáhla dlaně vysoko, aby ho mohla popleskat po tvářích, protože byla svému vnukovi pod bradu. „To je taky dost, že se vobjevíš,“ dodala. „Budou vošouchy, tak si pojď dát,“ a zatímco se Ondřej zouval, kormidlovala své tělo pryč z úzké předsínky.

V kuchyni ležel nakyslý pach česnekových stroužků a senná vůně majoránky, v míse z bílého smaltu odpočívalo šedavé bramborové těsto a Ópa seděl u pootevřeného okna s rozečtenými Dějinami habsburského rodu.

„Zbojníku, servus!“ zvolal, když Ondřej přicházel do místnosti a skláněl hlavu, aby se vyhnul cinkrlatům napnutým mezi futry.

„Ahoj, dědo!“

„Dobře, že seš tady, já ti mám hlad jako spisovatel, jenže máma —“

„Neříkej mi tak!“ ozvala se Hanuše od linky.

„— jenže *máma* nechtěla začít vařit dřív, než přijedeš, aby ti to nevystydlo,“ dopověděl, zaklapl knihu a položil ji na parapet vedle zavařovací sklenice, do které dala Hanuše naklíčit šáchor. „Co je novýho v Praze? Pojď, sedni si, sedni si,“ klepal na prosezený látkový polštář staré dubové židle.

„Chceš něco pít?“ zeptala se Hanuše a lžící zabodnutou do kopečku sádla kroužila po teflonu zčernalé pánve. „Koupila jsem ti pivo, dáš si pivo? Nebo až k jídlu?“

„Prosím tě, vždyť řídí,“ namítl Ópa a obrátil se na vnuka. „Jsi tady autem, vid’?“

Ondřej přikývl. Hlasy svých prarodičů poslouchal se skrývaným požitkem; v jejich malém panelákovém bytě totiž zůstávalo vše při starém. Ti dva se stále stejně špičkovali. Hanuše stále nosila zástěru s motivem slunečnic a staré sešlapané trepky. Nad kuchyňským stolem nadále visela vyšisovaná,

zmodralá reprodukce zasněžených Škodových závodů, kterou dostala před lety od kolegů ke svému pracovnímu jubileu. Ópa beze změny vysedával pod škodovským výjevem s knížkou a tureckou kávou a v prstech levé ruky bezděčně převracel nožičku kostěných brýlí. Pro Ondřeje to ani nebyl prostor zastaveného času — ale výslovný návrat časem do doby, kdy luštil slova z novinových listů.

„Tak co jste dneska brali?“ vyzvídal Ópa.

Hanuše naběračkou odebrala těsto ze smaltované mísy a na rozehřátém tuku z něj v pánvi vytvořila kolo bramborové placky, bramboráku, *vošouchu*, jak by řekla celá rodina a celé město.

„Byl výchovnej koncert, takže jsem měl jenom historickéj seminář... A tam děláme poválečný dějiny. Odsun Němců z východní Evropy.“

Dědovy oči se rozžaly zaujetím. „*Vyhnání*, oni by řekli *vyhnání*,“ podotkl a vrhl do kuchyně hrdelní německé „R“: „*Vertreibung*. *Vertreibung der Deutschen*.“

„Už je to tu zas?“ zeptala se Hanuše a naběračku vrátila do mísy s těstem.

Ópa pracoval jako učitel. Život strávil před katedrou s cvičebnicí německé gramatiky a svého vnuka už od první třídy trápil přehláskami, ostrým ß a základními frázemi, jež Ondřejovi jako malému chlapci víc než cokoli jiného připomínaly vojenské povely. Ópa předříkával: „*Išajse Ondra unyškóme aus Pilzn*.“ A on musel opakovat — v zoologické zahradě, na koupališti, při cestě na představení loutkového divadla i během procházky městskými sady.

Vedle němčiny učil Ópa dějepis. Dějiny byly jeho celoživotní vášní a i nyní docházel dvakrát v týdnu mezi studenty, aby se o ni mohl podělit. Když se před sedmi lety na jedné z rodinných oslav dozvěděl, že jeho vnuk chce na vysoké škole studovat tentýž obor, dmul se pýchou. Od té chvíle Ondřeje zaměstnával všetečnými otázkami a skrytými zkouškami, záměrně ho posílal pro rozličné a většinou zcela zbytečné předměty,

které si objednal v té či oné ulici, a to jen proto, aby mu mohl zadat její starý a dávno nepoužívaný název.

„Ten obchod najdeš na rohu Charkovského nábřeží a Moskevské,“ říkával.

„Je to na půli cesty mezi Hermann-Göring-Werke a Reinhard-Heydrich-Straße,“ radil.

„Nemůžeš to minout, jen před Škodovým domem na třídě 1. máje zahni doprava,“ zdůrazňoval.

Zatímco německy se Ondřej nikdy dobře nenaučil, v tomto případě dědovi neodporoval. Věděl, že hraje hru, pro niž mu dosud chyběl protihráč, a že se jí nesmírně baví. A tak se mu snažil sekundovat. A když se v průběhu studia stal Ópovi rovnocenným partnerem, byly cesty, po kterých se společně pouštěli, o to spletitější — používali staré názvy, otřepaná i dávno zapomenutá přízviska, skutečná jména těch, kteří do historie vstoupili pod pseudonymem, a v dědových očích žhnulo nadšení pokaždé, když ho Ondřej dokázal nachytat.

Hanuše ovšem neměla pro špílce mezi manželem a vnučkou pochopení, tím spíš, že Ondřeje neviděla dobrý měsíc.

„Fr-tchrájbunk dea Dójčn,“ opičila se po Ópovi. „Já chci vědět, co je u Ondry novýho, a ne co se stalo v roce čtyřicet pět.“

Ondřej by ovšem mnohem raději hovořil o konci války než o svých posledních týdnech v Praze — a navíc předpokládal, že babička beztak vše podstatné ví od jeho matky; pokud se ho nezeptá přímo, sám o tom začínat nechtěl. A protože si s Hanušinou poznámkou o pětačtyřicátém roce uvědomil, že dědovi dosud nepopřál, postavil se a hledal, kde nechal ležet kartonovou roli.

„Takový odsun je přece mimořádně závažná věc!“ oponoval Ópa ženě u plotny. Bubliny horkého vzduchu v pánvi nadzvedaly středy bramboráků do kulatých hrbolků, polštářů a tváří a rozdrčená snítka majoránky byla jen krupicí pih.

„Může bejt,“ pokrčila Hanuše rameny, obrátila se na vnučka skloněného nad pánví a s úsměvem ho pokárala: „Nečum do

toho jako husa do flašky. Počkej, až to sádlo vychrstne a popálí ti vobličej.“

„Ale prosím tě,“ ohradil se Ópa. „Vždyt měří skoro dva metry. To by to sádlo muselo bejt kaskadér.“

Role ležela za záclonou na kuchyňském parapetu.

„Ópo, já bych ti chtěl popřát k narozeninám,“ řekl Ondřej a chopil se dárku.

„Teď?“ namítla Hanuše a sáhla do kredence pro květované talíře. „Jídlo už je skoro hotový.“

„Skoro,“ zopakoval Ópa, položil brýle, dlaněmi se zapřel o hranu stolu, ztěžka se postavil a zadíval se na vnuka.

Ondřej ve skutečnosti neměl okamžiky blahopřání rád. Přišly mu příliš oficiální, příliš rituální a on nevěděl, jak se při nich chovat. A tak zatímco se křečovitě napřímil — šlo o tak rovný postoj, jaký drží leda školáci při recitačních přehlídkách — a tiskl Ópovu nataženou pravici, jeho oči plaše těkaly po malbě černohnědých škodováckých komínů za dědovou hlavou.

„Všechno nejlepší k osmdesátce,“ vypravil ze sebe tu nejbanálnější gratulaci. „Hodně štěstí a zdraví.“

„Zdraví hlavně,“ potvrdila Hanuše a dřevěnými špachtlemi otočila bramborák.

V Ópových suchých rukou zašustil kartonový tubus.

„Tak se na to podíváme,“ řekl, znovu se posadil, nasadil brýle, sňal krytku, nahmatal ukrytý svitek a opatrně jej vytáhl.

Na ubruse se žlutým károváním se zhouply novinové listy. Špičky starých prstů udeřily do středu svitku a zamířily do stran; ohnutý papír rozhrnovaly po desce stolu. Když se objevil černě vysázený nápis LIDOVÉ NOVINY z neděle 25. října 1931 a když druhý sešit téhož deníku ukázal datum 26. října stejného roku, prolétl nad zkřehlými novinami zdvojený, nadšený výkřik.

„Nádhera! Ná-dhe-ra!“

Potom se Ópa rozkašlal a Ondřej ho musel plácnout do zad. Hanuše, která předání dárku sledovala se shovívavým

úsměvem, se při pohledu na sípajícího muže zachmuřila. Z lednice vyndala zelenou lahev plzeňské dvanáctky a spolu s otvírákem ji postavila vedle válečných novin.

„Zbojníku, udělal jsi mi obrovitánskou radost. Teď už mi nechybí jediný kus,“ usmíval se Ópa, když dávení spláchl pivem. Otíral si tvář a Ondřej nedokázal rozpoznat, zda mu slzy do očí vehnal jen kašel, nebo i dojetí — vždyť svou sbírku *mimořádných rodinných vydání*, jak schraňované výtisky pojmenoval, kompletoval už bezmála půl století.

První výtisk Ópa pořídil v roce 1964, v den, kdy se mu narodil syn, Ondřejův strýc Jindřich. Nazítří zamířil pro noviny znovu, aby měl i vydání informující o událostech, ke kterým při Jindřichově narození došlo. Když o čtyři roky později přišla na svět Ondřejova matka Renata, kupoval dvojí Lidovou demokracii zas. Stejně tomu bylo v sedmaosmdesátém roce; Ondřejovo narození zastupovaly výtisky ze soboty 11. a pondělí 13. července, přičemž druhý z nich byl kvůli Matěji Gašparovi vůbec nejohmatanější.

Když k Ondřejovi přibyla sestra Michaela, nahradil Ópa zaniklou Lidovou demokracii abonovanými Lidovými novinami. A když Hanuše slavila padesátiny, obdržela ke své nelibosti dva mimořádné novinové výtisky z konce války v Pacifiku.

Nyní Ópovy zažloutlé prsty zálibně klouzaly od záhlaví meziválečných Lidovek k čapkovskému sloupku a dál přes titulky hlavního článku až na podval první strany.

„Vida, vida, zprávy z Berlína. Hindenburg nechal složit novou vládu i přes nevoli jistého křiklouna z Braunau na Innu!“ zvolal nadšeně a jedním dechem dodával: „Ale na jeho jméno se tě ptát nebudu, protože by to byla příliš lehká otázka.“

„Budeme jíst, ty otázko. Nebo už tě přešel hlad?“ ozvalo se od linky. „Otevřeš mi to, Ondro?“ dodala Hanuše a podávala vnukovi sklenici s kysaným křimickým zelím, které podle neměnného receptu zavařovala rok co rok zkraje podzimu.

Ondřej vzal ze šuplíku čajovou lžičku, vejčité lůžko opřel do dlaně a opačný konec lžičky, její útlou špičku, vtláčil pod hra-

nu plechového víčka, aby se do sklenice s bílým zelím dostal vzduch. Ozvalo se tiché lupnutí, jaké vydávají praskající bobule pámelníku, když víčko povolilo, ozvalo se suché klapnutí, když Ópa nasadil na tubus s obdržnými novinami plastovou krytku a ozvalo se tlumené vrznutí, když Hanuše na ubrus jídelního stolu postavila talíř s prvními třemi smaženými bramboráky.

Ópa zamlaskal jako staříčkový sumec.

„Ondráši, tak si pojď dát,“ vyzval vnuka, sám se natáhl po otevřené sklenici, a ačkoliv to Hanuše nikdy neviděla ráda, vidličku nechal ležet vedle talíře a do zelenavých vlasů krouhaného zelí zabořil prsty. Kyselé hádky skládal na polovinu osmažené bramborové placky, chuchvalec vedle chuchvalce. Potom vošouch přiklopil a pustil se do jídla.

Zatímco Hanuše dál a dál rozlévala těsto v pánvi, aby líře jejího muže a vnuka nezůstávaly ani na chvíli prázdné, spořádal Ópa třetinu zelí, tři bramboráky a vše zalil pivem.

„Plzeňské dvanáctistupňové,“ zkoumal etiketu. „Kdybych tak měl narozeniny každý den.“

„Tak bysme přišli na buben,“ dořekla Hanuše, vypnula digestoř, pánev odstavila z plotýnky a také usedla ke stolu. „Už ti mamí říkala, že dědu oslavíme u vás?“ zeptala se Ondřeje a zarejdila vidličkou v zavařovací sklenici.

„Ne,“ polkl a již poněkolkáté bezděčně zkontroloval, zda mu jídlo neumastilo světlou košili. „Říkala jenom, že oslava bude v sobotu.“

„Do našeho malinkýho obejváku bysme se nevešli, Jindřich rekonstruuje byt a u vás je místa habaděj,“ pokračovala Hanuše, trhala osmažené bramborové těsto na drobné kousky a vkládala je do úst. „Ivana to vymyslela,“ pokývala hlavou na znamení, že s plánem souhlasí.

„Grófka?“ podívil se Ondřej a podíval se na Ópu, který se potutelně usmíval. Potom jízlivě dodal: „To měla naše mamí určitě radost.“

Šlo vlastně o zbytečné konstatování. Všichni v místnosti věděli, jaké výhrady má Ondřejova matka ke své švagrové

a proč ji častuje zlostnou slovenskou přezdívkou. Mezi oběma ženami ležela tisíc a jedna maličkost jako nastražená železa, a kdyby je měl někdo sepsat, vznikl by dlouhý seznam maličerností, výčitek, zlovyků a zanícených šrámů. Ondřejově matce se přičily Ivaniny rychlé a nekompromisní soudy, velebení každé nové dovolené a hanění těch předchozích, řinčivý smích, pohrdání vietnamskými trhovci, byt u nich dříve sama nakupovala, neustálé zaujímání postoje, výrazné líčení, snaha upoutat pozornost, přebírat v rozhovorech slovo... i chvíle, kdy rozhodovala za ostatní.

„Tomu se říká o nás bez nás,“ zasmál se Ópa za stolem.

Hanuše po něm šlehla pohledem a chvatně spolkla sousto.

„Iva o tobě mluví hezky, tak jí nemusíš říkat *grófska*,“ napomenula vnuka. Potom se také napila piva. Sama měla pro snachu slabost a Ópa tvrdíval, že ji mívala i Ondřejova matka. Ze všech rodinných setkání, která si Ondřej pamatoval, však znal už jen zdvořilé výměny předem připravených vět, jež Ivana nezřídka opředla zdánlivě bezelstnými dovětky a skrytými narážkami.

Nedalo se přitom říct, že by jeho teta byla falešná. Naopak, obzvlášť k dětem uměla být srdečná a štědrá. Ostatně, sám si to pamatoval, ale už tak o Ivaně dávno nepřemýšlel. Co odešel studovat do Prahy, potkávali se jen velice zřídka a Ondřej zůstal u toho, že je i na něj, stejně jako na jeho matku, příliš... excentrická.

● Mačka

„Počúvate ma vôbec? Veď vám hovorím, že som ju tu videla!“

Když přiblíží oko co nejbliž jejím, vidí černé linky a zaslhlé krůpějky zelené barvy.

„Ja neviem... Neviem! Niekedy minulý týždeň...“

Když hlavu zakloní, jen málo, jen trochu, vidí i její hlavu, hlavu se špičatýma ušima, červeným čumákem a rolničkou pod bradou.

„Veď tu visela. Priamo tu!“

Když udělá krok, jen jeden krok vzad, vidí ji celou. Je zlatá, ale v šeru pod plachtami hraje její hřbet dozelená. Mává mu přední packou.

„Maneki Neko. Líbí?“

Malý Ondřej otočí hlavu. Asijská kočka štěstí zmizí. Místo ní vidí štosy modré džínoviny, hejna tmavých trik, trsy umělých orchidejí, zástupy bílých botasek, kšiltovky s flitry, maskáčové vesty, zahradní trpaslíky, plastové samopaly do hry na vojáky... a vietnamského trhovce.

„Tak to vyskúšame česky: Minulý týden visela p-hřímto tady!“

Jindřich si ho vzal na víkend k sobě. Včera se koupali v řece a šli do kina a nyní ho Ivana zavedla na asijskou tržnici, protože mu chce pořídit věc, kterou si přál.

„Maneki Neko,“ opakuje mužiček. „Líbí?“

Ondřej neodpoví. Slyší Ivanu, slyší, jak na něj vítězoslavně volá: „Andrejko, čo by si vravel na tento kúsok?“

Otočí se, pod nohama mu křupne jemný štěrk. Vidí surfaře na vlně, světla Harley-Davidsona, ploutve delfínů, lesklý hřbet pantera, perutě orla, žraločí čelisti, červenou formuli a vidí i Ivanu, jak stojí mezi osuškami povlávajícími v mírném větru a v ruce drží americkou vlajku, osušku *v barvách* americké vlajky — tu, kterou si přál.

„Jo! Jo!“ volá dětskou radostí. „To je vona!“

Když už je zapláceno, když už se v Ondřejově ruce houpe igelitová taška s hvězdami a pruhy, Ivana se ještě naposledy rozhlédne po vietnamském stanu.

„A tú zlatú mačku si vezmeme tiež.“

Lest

Z károvaného ubrusu mizely talíře, staré ženské ruce a mladé mužské ruce odebíraly příbory a sahaly po prázdné zavařovací sklenici. Z kohoutku začala téct voda.

„Zbojníku, ty už chceš jet, vid’?“ zaznělo.

Ondřej pustil vidličky do otlučeného dřezu a otočil se k Ópovi, který se v úzkém prostoru za stolem soukal do vlněné vesty.

Dědova otázka ho překvapila. K odchodu se ve skutečnosti nechystal, znal Hanušin rytmus; předpokládal, že až umyje nádobí, bude chtít dát vařit vodu na kávu a ze spíže vytáhne plastové plato s lineckými rohlíčky máčenými v čokoládě. Protože byl ale zvědavý, co za Ópovými slovy vězí, neřekl nic.

„Ale kam by jezdil... kam *bys* jezdil?“ podívala se Hanuše na vnuka a potom už zase mluvila k manželovi. „Vždyť je tady sotva pět minut. Tak co ho hned vyháníš?“

„Já ho přece nevyháním. Jenže on ti to sám neřekne, že čím je návštěva kratší, tím je milejší — pro obě strany,“ usmíval se potutelně Ópa a vlněnými oky provlékal dřevěné knoflíky.

Hanuše zavřela kohoutek. „Tak už vážně pojeděš?“ zeptala se tiše a ruce otřela do zástěry. Ondřej poznal zklamání v babiččině otázce, a aby ji trochu obměkčil, položil jí ruku na rameno. Vlastně se jejího ramene jen letmo dotkl prsty.

„Jo, babi, pojedu. Vždyť se ještě uvidíme.“

„No to bysem si taky prosila!“ Do kuchyně se vrátilo její dobřácké hartusení. „Ale určitě ne až v sobotu. Potřebuju udělat velikej nákup! Koupit oleje, brambory, cukry, mouky —“

„Pozejtří totiž vypukne válka,“ ušklíbl se Ópa.

„— a taky máslo, jabka a ořechy na vánoční štrúdl.“

„Ty Ópovi upečeš *vánoční* štrúdl?“

Hanuše pekla štrúdl celoročně, ale jen o svátcích nepoužívala kupovaný polotovar a těsto sama zadělávala, jen o svátcích do něj zavíjela i sekané lískové a vlašské ořechy, jen o svátcích vyměnila rozinky za štavnaté sultánky, jen o svátcích sněžila nakrájené porce cukrovou moučkou a doplňovala kopcem šlehačky.

„Tak osmdesát slaví jenom jednou. Nevzal *bys* mě zejtra ráno nakoupit, ať to děda všechno nemusí tahat do schodů? Když nám nejezdí vejtah...“

„To víš, že jo,“ přisvědčil Ondřej „Vezmu. Třeba v devět?“ A když Hanuše kývla na souhlas, natáhl se pro svůj baloňák. V tu chvíli Ópa vstal.

„Kam ty se valíš?“ divila se Hanuše.

„Přece vyprovodit zbojníka.“